

225 éves a BME Általános- és Felsőgeodézia Tanszéke

Dr. Ádám József akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár
BME Általános- és Felsőgeodézia Tanszék

Tisztelt Olvasó!

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) Építőmérnöki Karának Általános- és Felsőgeodézia Tanszékét 225 évvel ezelőtt alapították. *Mária Terézia* 1777-ben bocsátotta ki a Ratio Educationis (országos oktatási szabályzat) nevű törvényét [1], amely megalapozta az egységes, államilag igazgatott iskolarendszer bevezetését, és szabályozta a tanügy egész szervezetét, az elemi iskolától az egyetemig. Mivel a törvény az ország egyedülálló egyetemének a *Pázmány Péter* alapította (1635) nagyszombati Királyi Magyar Tudományegyetemét ismerte el, ezért azt még a törvény kiadásának évében Budára költöztették (itt a királyi palotában nyert elhelyezést), és még az év november 3-án az Egyetem budai megnyitására is sor kerülhetett. A törvény az Egyetem Bölcsészeti Karán új tanszékeket is rendszeresített. Ilyen volt az *alkalmazott felsőbb mennyiségtan* (mathesis sublimior adplicata), vagy – mint később nevezték – a *gyakorlati mértan* (geometria practica) tanszék is [2–4], amelyet Tanszékünk első elődjének tekintünk. A Tanszék a mérnökjelöltek képzésének céljait szolgálta, és feladata az [1] 198. §-a értelmében „az építészet, a geodézia és a hidrotechnika“ oktatása volt. A Tanszék első kinevezett professzora 1777-től: **Rausch Ferenc**.

Mivel az állam részéről egyre növekvő igény jelentkezett a mérnöki ismeretekkel rendelkező szakemberek iránt, és az Egyetemen a személyi és tárgyi feltételek is kialakultak egy leendő mérnök-

képző intézet megszervezéséhez, ezért öt évvel később *II. József* (*Mária Terézia* fia és utóda) 1782. augusztus 30-án aláírta a Tanszék keretében szervezendő Mérnöki Intézet, az Institutum Geometricum (Egyetemünk első elődintézménye) alapítólevelét. Ennek vezetője – a József ipartanóhoz csatolásáig (1850-ig) – a Tanszék professzora volt. Ezt a tisztelet elsőként *Rausch Ferenc* töltötte be, aki gyakorlati mértant (geometria practica) adott elő, miért is a Tanszék 1782 óta már ezen a néven szerepel. Így alakult ki az a sajátos helyzet, hogy Tanszékünk öt évvel hosszabb múltra tekint vissza, mint az Egyetemünk.

A Tanszék 225 éves jubileuma önmagában is tiszteletet érdemel. Múltját nyelvi, szervezeti és oktatási tartalmi változások egész sora jellemzi [2–5], azonban szinte végig állandó maradt a folytonos törekvés a legjobb minőségre. Ezt a kiemelkedő tanáregyéniségek meghatározó működése bizonyítja, akik oktatómunkájuk mellett kiváló tankönyveket írtak, és elismert szakmai és tudományos tevékenységet fejtettek ki.

Az Általános- és Felsőgeodézia Tanszék megalakulásának 225 éves évfordulója jó alkalom a visszatekintésre, az elért eredmények számbavételére és ennek tükrében kitekintésre a jövő irányába. A Geodézia és Kartográfia jelen száma lehetőséget adott Tanszékünknek arra, hogy vázlatos áttekintést nyújthassunk a Tanszék múltjáról és fontosabb tevékenységünkről mindazoknak, akik munkáink és eredményeink iránt érdeklődésükkel megtisztelnak bennünket.

IRODALOM

1. Ratio Educationis. Az 1777. és az 1806. évi kiadás magyar nyelvű fordítása. Fordította, jegyzetekkel és mutatókkal ellátta *Mészáros I.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981.

2. *Szentpétery I.*: A Bölcsészettudományi Kar története 1635–1935. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1935.

3. *Zelovich K.*: A m. kir. József Műegyetem és a hazai technikai felsőoktatás története. „Pátria”, Budapest, 1922.

4. *Fodor F.*: Az Institutum Geometricum. Az Egyetem Bölcsészeti Karán 1782-től 1850-ig fennállott Mérnöki Intézet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1950.

5. A Műegyetem története 1782-1967. Írta: *Szögi L., Szabadvány F., Zádor M., Végh F.* és *Héberger K.* (szerkesztő). I–VIII. kötet, Budapest, 1979.

A Tanszék története és működése alapításától napjainkig

Dr. Ádám József akadémikus,
tanszékvezető egyetemi tanár,

Homolya András egyetemi adjunktus,
tanszékvezető-helyettes

BME Általános- és Felsőgeodézia Tanszék

1. Bevezetés

Az Általános- és Felsőgeodézia Tanszék Egyetemünk legrégebbi tanszéke, sőt öt évvel idősebb, mint maga az Egyetem. Tanszékünket ugyanis (amint az [1]-ben már említettük) 1777-ben alapították a budai m. kir. Tudományegyetem Bölcsészeti Karán Alkalmazott felsőbb mennyiségtan (később Gyakorlati mértan) Tanszék néven, *Rausch Ferenc* professzor irányítása alatt.

Jelenlegi nevét 1999-ben kapta, az akkori Általános Geodézia Tanszék és a Felsőgeodézia Tanszék egyesítésekor. Ennek megfelelően a Tanszék múltját a volt két Tanszék történetének rövid ismertetése alapján mutatjuk be.

2. A Tanszék története

2.1. Az Általános Geodézia Tanszék rövid története

A Tanszék alapításának körülményeit a bevezetőben és az [1]-ben már érintettük. Néhány évvel a Tanszék alapítása után *II. József* olyan mérnökök képzését kívánta megszerveztetni, „akik folyókat szabályoznak, csatornákat, gátakat, malomokat építenek, mocsarakat csapolnak le, utakat,

hidakat terveznek, épületeket emelnek, akik tehát nemcsak a földmérésben, hanem más matematikai tudományokban is megfelelő jártasságot szereznek“ [2]. Ezzel a feladattal szervezték meg 1782-ben Tanszékünk keretében az Institutum Geometricumot (IG), a mai Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) első jogelődjét.

Az IG-t először a budai várban helyezték el, ahol 1777 óta a Tudományegyetem és a Tanszék is működött. Mivel itt az IG számára már kevés volt a hely, ezért Óbudára, egy bérelt épületbe költöztették. Két év múlva az egész Tudományegyetem Pestre került, ahol a Tanszék és vele együtt az IG is a piaristák épületében, majd 1785–1850 között a ferencesek pesti kolostorának kertjében álló kisebb épületben kapott helyet. Ezt követően Tanszékünk Egyetemünk elődintézményeinek szervezeti egységként, vele együtt ismét a budai várba került vissza, az egyetemi nyomda épületébe (1850–1872). 1872-ben egy nagyobb bérházba költözött Pestre, de ez is szűkösnek bizonyult Egyetemünk számára. Ezért 1882-re felépült a Múzeum körüli új egyetemi épület, amelyben 1882-től 1909-ig a Tanszékünk is működött. Majd végül 1909-ben került a mai helyére [3]. Azóta itt is több átépítésen esett át,